LUONTO JA YMPÄRISTÖ

En tunnista tätä työtä enää samaksi, johon minut aikanaan valittiin. **KESKI-SUOMEN RIISTAPÄÄLLIKKÖ JUKKA PURHONEN, SUOMEN RIISTAKESKUS**

JANNE NOUSIAINEN

Keski-Suomen riistapäällikkö Jukka Purhonen ja hallintosihteeri Seija Kiiveri esittelevät tämänvuotista luparuuhkaa. Viereisessä huoneessa lupahakemusta käsittelevä riistasuunnittelija Olli Kursula ei ehtinyt kuvaan.

”Räähkälupien” käsittelyyn hupenee kohtuuttomasti riistakeskuksen aikaa

Rauhoittamattomia eläimiä on mahdollista pyydystää poikkeusluvilla rauhoitusaikana. Luvat käsittelee ja myöntää Suomen riistakeskus. Lupabyrokratia työllistää nyt kohtuuttomasti riistakeskusten väkeä.

»Lupahakemuksia tulee vieläkin. On turhauttavaa sekä hakijalle että käsittelijälle, kun tietää, että tänään myönnettävä lupa tulee voimaan vasta huhtikuun alussa.«
JUHA HEIKKILÄ

Viime vuonna Suomen riistakeskus teki 663 poikkeuslupapäätöstä, julkisten hallintotehtävien päällikkö **Sauli Härkönen** kertoo. Valtaosa päätöksistä koski variksen, harakan, harmaalokin tai räkättirastaan pyyntiä rauhoitusaikana tai metsästyslailla kielletyin keinoin.

Lisäksi oli merilokin, kesykyyhkyn tai Lapin läänissä korpin pyyntiin myönnettyjä poikkeuslupia.

Pohjanmaalla päätöksiä tehtiin 85, Uudellamaalla 80, Etelä-Hämeessä 63 ja Keski-Suomessa 53. Lapissa tehtiin vain seitsemän päätöstä, Kainuussa kuusi.

Härkösen mukaan variksia ja harakoita vähennetään maatiloilla paalivahinkojen, yrityksissä hygieniahaittojen torjumiseksi sekä joissakin kohteissa linnuston suojelemiseksi.

Pohjois-Savon mansikkaviljelmille räkättirastaslupia on haettu usean tilan yhteisluvilla, mikä on helpottanut luparuljanssia huomattavasti.

Lupahakemuksia käsitellään jokaisessa Suomen riistakeskuksen 15 aluetoimistossa, joissa on töissä keskimäärin kolme henkilöä. Lupien myöntövaltuus on Suomessa neljällä henkilöllä.

Enintään pari lupaa päivässä

Yksinkertaisinkin lupapäätös työllistää niin paljon, että yksi ihminen ehtii tehdä niitä enintään kaksi päivässä. Kiireisin luparumba osuu riistanhoitoyhdistysten vuosikokousten aikaan, jolloin riistapäälliköiden ja riistasuunnittelijoiden odotetaan kiertävän kentällä.

Pohjanmaan riistasuunnittelija **Juha Heikkilä** toivoo, että hakijat toimittaisivat lupahakemukset riistakeskukseen jo marras-joulukuussa. Postitus- ja valitusajat vievät niin kauan, että lupa tulee voimaan aikaisintaan 37 vuorokauden kuluttua päätöksestä.

”Lupahakemuksia tulee vieläkin. On turhauttavaa sekä hakijalle että käsittelijälle, kun tietää, että tänään myönnettävä lupa tulee voimaan vasta huhtikuun alussa”, Heikkilä sanoo.

”Kaikki hakemukset ovat erilaisia. Poikkeuslupia voidaan hakea ainakin viidellä eri perusteella”, Keski-Suomen riistapäällikkö **Jukka Purhonen** kertoo.

Noin joka toiselta luvanhakijalta joudutaan pyytämään lisäselvityksiä puhelimitse tai sähköpostitse.

Vähintään kahdeksan sivua

Yksinkertaisinkin lupapäätös on kahdeksan sivun pituinen. Sellaisen sai viljelijä, joka haki yhdelle peltoaukealle varisten ja harakoiden rauhoitusaikaiseen pyyntiin poikkeuslupaa rehupaalivahinkojen torjumiseksi.

Koordinaattien perusteella haetaan rengastustiedoista, milloin linnuilla on pesäpoikasaika. Se aiheuttaa omat rajauksensa lupaan. Läheiset Natura-alueet on otettava lupaharkinnassa huomioon. Ja paljon muuta.

Härkösen mukaan lupien käsittely vaatii äärimmäistä tarkkuutta, suoranaista pilkunviilausta. Härkönen lähettää jokaiseen riistakeskusalueeseen ohjeet lupien käsittelyyn. Ohjeet muuttuvat esimerkiksi KHO:n linjausten takia. Vuoden 2012 ohjeistus oli 47-sivuinen.

Luvansaajan on raportoitava tekemisistään seitsemän vuorokauden kuluttua lupa-ajan päättymisestä. Montako lintua sai? Mitä lintuja? Mistä? Millä keinoin?

Tämä unohtuu monelta luvansaajalta ja riistakeskus joutuu raporttia kyselemään. Ellei raporttia tule, luvanhakija voidaan tuomita sakkoon.

Viime vuoteen asti saaslinnuista piti ilmoittaa myös sukupuoli. Moni lintuja paljon tutkinutkaan ei erota, onko ammuttu varis uros vai naaras.

Suomen riistakeskus puolestaan raportoi EU:lle. Tähän velvoittaa lintudirektiivi.

Uudellamaalla eniten valituksia

Riistakeskuksen lupapäätöksestä voi valittaa luvanhakija sekä alueellinen rekisteröity yhteisö, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen.

Uudellamaalla lintuyhdistys on ollut 2000-luvulla ahkera valittaja. Riistapäällikkö **Visa Erosen** mukaan ratkaisun haku korkeimmasta hallintooikeudesta on raskas prosessi.

Tänä vuonna tähän mennessä Suomen riistakeskuksen Uudenmaan alue on käsitellyt noin 50 poikkeuslupaa. Käsittelemättä on ”muutamia kymmeniä”.

Uudenmaan lupapäätöksistä osa on ruotsinkielisiä.

Uudenmaan riistakeskusalue käsittelee muita enemmän myös tuontilupia. Kun Korkeasaari haluaa tuoda tiikerin tai norsupäästäisen, lupahakemus tulee Erosen työpöydälle. ”Aika kaukana metsästyksestä ja riistanhoidosta”, Eronen sanoo.

30 euron päätös

Riistakeskuksen poikkeuslupapäätös maksaa 30 euroa.

Jos viljelijän rehupaaleja nokkii rikki naakka, poikkeusluvan käsittelee elykeskus. Se päätös maksaa 110 euroa.

Kun Jukka Purhonen aloitti Keski-Suomen riistapäällikkönä 27 vuotta sitten, silloinen riistanhoitopiiri käsitteli vain kahta lupaa. Nyt käsiteltävänä on useita kymmeniä erilaisia lupia.

”En tunnista tätä työtä enää samaksi, johon minut aikanaan valittiin”, Purhonen sanoo ja on täysin kypsä eläkkeelle puolentoista vuoden kuluttua.

Purhosen mukaan esimerkiksi Ruotsi hoitaa samat asiat paljon vähemmällä byrokratialla kuin Suomi.

Hieman järkeä on tullut Suomenkin lupa-asioihin. Pysyviin kohteisiin poikkeuslupia voidaan myöntää tänä vuonna ensimmäisen kerran viideksi vuodeksi.

REIJO VESTERINEN

MARKKU VUORIKARI

Rauhoittamattomien varisten pyyntiin voi saada poikkeusluvan myös niiden rauhoitusaikana.

Varis osan vuotta rauhoitettu

Metsästyslain mukaan rauhoittamattomia eläimiä ovat metsämyyrä, vesimyyrä, kenttämyyrä, peltomyyrä, lapinmyyrä, isometsähiiri, isorotta ja kotihiiri sekä korppi (poronhoitoalueella), varis, harakka, harmaalokki, merilokki, kesykyyhky ja räkättirastas.

Varis, harmaalokki, merilokki, kesykyyhky ja räkättirastas ovat kuitenkin rauhoitettuja Pohjois-Pohjanmaalla, Kainuussa ja Lapissa 1.5.–31.7., Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa 1.4.–31.7. ja muualla maassa 10.3.–31.7.

Harakka on rauhoitettu Pohjois-Savossa, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Pohjanmaalla, Kainuussa ja Lapissa 10.4.–31.7. ja muualla maassa 1.4.–31.7.

Korppi on rauhoitettu poronhoitoalueella 10.4.–31.7. sekä harmaalokkikoloniat koko vuoden.

Normaalivuosina varis talvehtii etelässä.

Jos vahingon estämiseksi on tarpeen eikä ole muuta tyydyttävää ratkaisua, Suomen riistakeskus voi antaa luvan rauhoituksesta poikkeamiseen. Lisäksi on mahdollista saada lupa kiellettyjen pyyntimenetelmien (ääntä synnyttävä koneellinen laite, varishäkki) käyttöön.

Normaalitalvina etelässä talvehtinut varis ei ole edes tullut esimerkiksi Pohjois-Savoon, kun sen rauhoitusaika on jo alkanut.

Jos viljelijä haluaa rauhoitusaikana vähentää rehupaaleja rikkovia variksia, hänen on haettava poikkeuslupa Suomen riistakeskuksesta.

Lupahakemuslomakkeen voi hakea osoitteesta *www.riista.fi*.

Hakijan kannattaa muistaa, että lupa voi tulla voimaan aikaisintaan 37 vuorokauden kuluttua myöntämisestä.

REIJO VESTERINEN

Mehiläistarhoille karhuaitapaketteja

Ammattimaisesti hoidettujen mehiläistarhojen suojaksi karhuja vastaan on saatavilla aitauspaketteja. Virtalähdettä lukuun ottamatta aitaustarpeet ovat tarhaajille maksuttomia.

Karhuvahingot alkavat usein jo lumien aikaan keväällä, **Pekka Karoniemi** muistuttaa Suomen Mehiläishoitajain liiton nettisivuilla. Aidalla kannattaa suojata ensin ne tarhat, joilla karhut edelliskesänä vierailivat.

Karoniemi neuvoo tekemään aidan vähintään metrin etäisyydelle pesistä. Aidassa käytetään neljää päällekkäistä lankaa, joista alin on 15–20 senttiä maasta, ylin noin metrin korkeudella.

Tolpat tulee asettaa enintään 4–5 metrin välein. Ojien tai muiden painaumien kohdalla tarvitaan riittävä määrä lankoja niin alhaalla, ettei karhu pääse tarhaan lankojen ali.

Viime vuonna toistasataa

Viime vuonna tarhaajille meni yli sata aitapakettia, Suomen riistakeskuksen riistasuunnittelija **Reijo Kotilainen** Pohjois-Karjalasta laskee. Kaikkiaan paketteja on Kotilaisen mukaan käytössä kenties jo tuhansia.

Maa- ja metsätalousministeriön varoin tuetut aitauspaketit on tarkoitettu mehiläistarhaajille, jotka saavat koko tai osan tuloistaan tarhauksesta.

Kotilaisen mukaan viime kesänä suojauspakettien menekki notkahti.

Suurpetoaidat tilataan suoraan Farmcomp Oy:stä. Tämän kevään ensimmäinen suojauspaketti on jo lähetetty, **Tiina-Leena Ojamo** kertoo.

Normaalisti paketteja kysellään aikaisintaan maalis–huhtikuussa.

Laitevaihtoehtoja on ainakin kolme. Jos verkkovirtaa on käytettävissä, lataushuolet jäävät pois. Muussa tapauksessa on vaihdettava akku tietyin välein tai asennettava aurinkopaneeli virtaa tuottamaan.

REIJO VESTERINEN

Maajäkälät vähentyneet Ylä-Lapin porolaitumilta

Maajäkälät ovat vähentyneet Ylä-Lapissa selvästi vuosien 2004 ja 2012 välillä, Metsäntutkimuslaitos (Metla) raportoi.

Kun vuoden 2012 tulosta verrataan vuoden 1978 arviointiin, kangasmaiden jäkälien peittävyydestä on hävinnyt kolme neljäsosaa, biomassasta yli 60 prosenttia.

Ylä-Lapissa vesakon latvuspeittävyys on vähentynyt hieman, metsälauhan biomassa on puolittunut vuodesta 2004. Varvikko on lisääntynyt selvästi, samoin luppometsien osuus.

Jäkälien biomassan arvio on laskenut eniten Enontekiön paliskunnissa Näkkälässä ja Käsivarressa. Metlan mukaan ainakin osasyy kehitykselle on porojen laidunnuspaine.

Porojen talvisia ja kesäisiä ulostekasoja oli tiheimmillään Näkkälän paliskunnan kankailla, paljon myös Käsivarren paliskunnassa.

Papanakasojen tiheys oli paljon keskimääräistä suurempi myös Utsjoen merkkipiirissä, missä jäkälien keskipeittävyysarvio laski voimakkaasti, mutta biomassa-arvio vain vähän.

Vähemmän mutta pidempiä

Ylä-Lapin kankailla jäkälän keskipeittävyys on pienentynyt 34 vuodessa kolme neljännestä. Samana aikana jäkälien keskipituus on melkein kaksinkertaistunut.

Samassa ajassa koko Ylä-Lapissa jäkälien biomassan arvio on vähentynyt 62 prosenttia. Vähennys on suurin (75 prosenttia) Inarissa ja Enontekiöllä, Utsjoella vain kymmenen prosenttia.

Metla on arvioinut porojen talvilaitumia valtakunnan metsien inventointiin maastokoealoilla vuodesta 1976 alkaen. Arviointi on nyt tehty viisi kertaa poronhoitoalueen etelä- ja keskiosissa, kolme kertaa Ylä-Lapissa, eli Utsjoella, Enontekiöllä ja Inarissa.

Porojen ravintokasvien esiintymistä kangasmailla arvioitiin 980 laidunkoealalla, joista yli puolet on metsämaalla. Enontekiön ja Utsjoen arviot eivät ole Metlan mukaan luotettavia, Inarin arviot ovat.

REIJO VESTERINEN